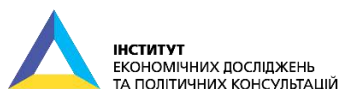

Нове щомісячне опитування підприємств

Бізнес під час війни:
Київська область

Лютий 2023

Виконавець проекту:

Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Партнер дослідження:

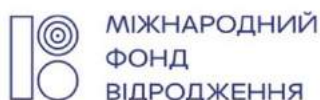

Київська обласна державна адміністрація

Фінансова підтримка:

Проект реалізується за фінансової підтримки Європейського Союзу

Міжнародний фонд «Відродження»

Atlas Network

Автори звіту:

Оксана Кузяків, виконавча директорка ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій», керівниця проекту «Підтримка Громадської ініціативи «За чесну та прозору митницю»

Євген Ангел, старший науковий співробітник ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»

Публікацію підготовлено в рамках проекту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом та співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Її зміст є виключно відповідальністю ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу, МФ «Відродження» чи ATLAS Network.

ГО «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ»

01054 Київ, Україна, вул. Рейтарська 8/5-А,

тел.: +38(044) 278-63-42; +38 (044) 278-63-60; факс: +38(044) 278-63-36

institute@ier.kyiv.uawww.ier.com.ua[Facebook ІЕД](#)[Facebook За чесну та прозору митницю](#)[Телеграм-канал «Чесна митниця»](#)

ПРО ОПИТУВАННЯ

Шановні пані та панове, представляємо вашій увазі спеціальний звіт «Бізнес під час війни: Київська область» за результатами нового щомісячного опитування підприємств.

Звіт підготовлено спільно з Департаментом економіки Київської обласної державної адміністрації.

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства Інститут економічних досліджень та політичних консультацій проводить щомісячне опитування підприємств із застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів — підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування керівників підприємств відбувається в рамках зміни дії проєкту «За чесну та прозору митницю», який фінансується Європейським Союзом і співфінансується МБФ «Відродження» та благодійним фондом ATLAS Network (США). Щомісячні тенденції буде презентовано в таких звітах, як цей. Щоквартальні тенденції будуть оприлюднюватися й надалі у звітах «Ділова думка: промисловість», які випускає ІЕД із липня 2002 року.

При формуванні панельної вибірки використано аналітичну систему YouControl (<https://youcontrol.com.ua/>).

Зміст

ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ.....	4
ОСНОВНЕ	4
ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ	4
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	4
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ	5
ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ	5
ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ	5
ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ	6
ВИРОБНИЦТВО.....	7
ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ.....	7
ЗАБОРГОВАНOSTІ	8
ЗАЙНЯТІСТЬ.....	9
СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ.....	11
ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ	11
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА	12
ВПЛИВ ВИМКНЕНЬ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ	12
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ.....	13
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА	14
Оцінка державної політики з підтримки бізнесу.....	14
ВИБІРКА	15
Додаток 1. Результати опитування в цифрах	16

ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Бізнес Київської області під час війни

ОСНОВНЕ

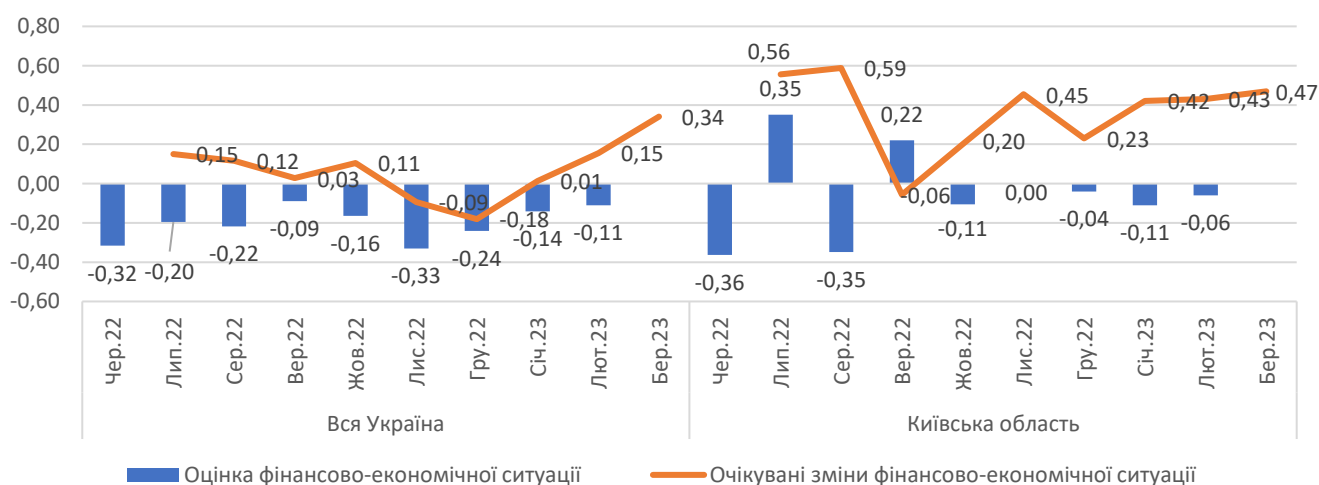
У Київській області покращилися оцінки фінансово-економічної ситуації та загальноекономічного середовища. Серед підприємців Київщини значно зменшився рівень невизначеності у дворічній перспективі, однак зросла частка підприємців, що не планують істотних змін у наступні два роки. Підприємці Київщини значно оптимістичніше оцінюють свої виробничі перспективи, ніж у середньому бізнес по Україні. Рівень завантаження виробничих потужностей зріс та перевищив рівень по країні. Станом на лютий усі експортери Київщини продовжували зовнішньоекономічну діяльність. На Київщині зафіксовано значне збільшення показників щодо кількості працівників. При цьому підприємці області не відчувають таких труднощів у пошуку кваліфікованих працівників, як загалом по Україні. Небезпека для роботи та перебої з електро-, водо- та теплопостачанням стали основними проблемами для бізнесу Київської області в лютому. Однак більшості підприємств Київщини вдалося не припиняти роботу через вимкнення електропостачання. У середньому через вимкнення електроенергії підприємства Київської області втратили 11% загального обсягу робочого часу за січень (15% на рівні країни). У січні ситуація з вимкненням в області покращилася порівняно з листопадом та груднем.

ЗАГАЛЬНІ ПОКАЗНИКИ ДІЛОВОГО КЛІМАТУ ТА КОН'ЮНКТУРИ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

- Оцінки власної фінансово-економічної ситуації серед підприємців Київщини покращились, як і загалом по Україні, при цьому оцінки по області є навіть дещо вищими за загальноукраїнський показник. Індекс поточної фінансово-економічної ситуації після зменшення два місяці поспіль у лютому збільшився із -0,11 до -0,06 (тоді як у середньому по країні показник збільшився із -0,14 до -0,11). У лютому серед підприємців Київської області частка тих, хто негативно оцінює фінансово-економічну ситуацію, залишилась майже без змін та становить 17,6% (була 17%), але при цьому вдвічі збільшилась частка тих, хто дає позитивні оцінки (із 5,7% до 11,8%). Також із 77,1% до 70,6% зменшилась частка тих, хто вважає середовище задовільним. Для порівняння, на рівні країни зменшилась і частка позитивних оцінок (із 7,6% до 6,2%), і частка тих, хто дає негативні оцінки (із 26,6% до 22,3%).

Рис. 1. Фінансово-економічна ситуація на підприємстві зараз і очікування на 6 місяців, індекси

- Підприємці Київської області все ще мають більш оптимістичні очікування щодо змін фінансово-економічній ситуації на підприємстві на майбутні пів року, не на рівні країни. Проте, варто

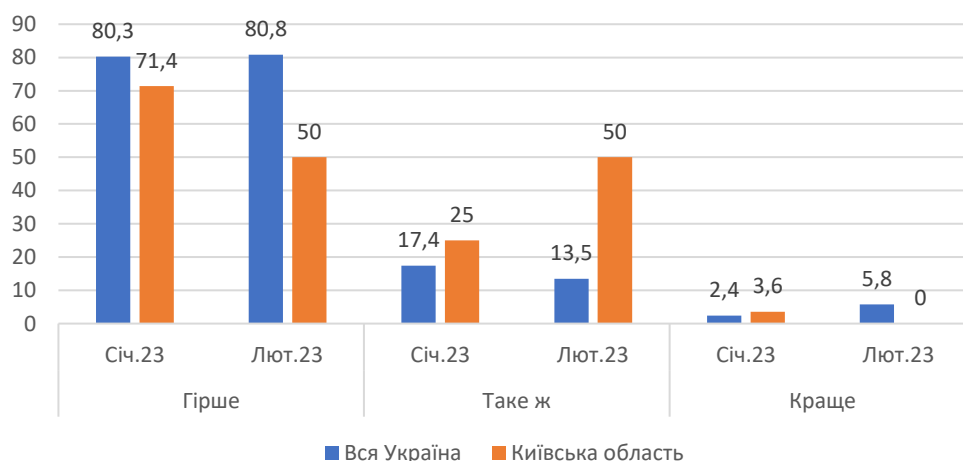
зазначити, що якщо загальноукраїнський показник демонструє збільшення три місяці поспіль, то показник по області залишається без істотних змін. Значення *індексу очікуваних змін фінансово-економічної ситуації на підприємстві* для області збільшилось із 0,43 до 0,47. **У Київській області взагалі відсутні песимісти, а відсоток оптимістів зменшився.** Частка «песимістів» зменшилась, із 14,3% до нуля, а частка «оптимістів» зменшилась із 57,1% до 46,7%. Для порівняння, загальноукраїнський індекс збільшився більше ніж удвічі, із 0,15 до 0,34. На рівні країни відсоток тих, хто очікує погіршення, зменшився із 14,9% до 8,3%, а відсоток тих, хто очікує покращення, збільшився із 28,6% до 39,9%.

- **У Київській області втричі зменшився показник невизначеності щодо фінансово-економічної ситуації на фоні менш істотного, поступового зменшення невизначеності на рівні країни.** Частка тих, хто не зміг дати прогноз на наступні пів року, зменшилась із 36,1% до 11,8% у Київській області (по країні показник зменшився із 40,8% до 35,5%).

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ В ПОРІВНЯННІ З АНАЛОГІЧНИМ ПЕРІОДОМ МИНУЛОГО РОКУ

- **Порівнюючи фінансово-економічну ситуацію в області з аналогічним періодом минулого року, підприємці Київщини значно зменшили негативні оцінки.** У лютому 2023 року частка підприємців, які вважають, що фінансово-економічна ситуація на підприємстві в порівнянні з минулим роком є кращою, зменшилась із 3,6% до нуля. На рівні країни цей показник незначним чином збільшився (із 2,4% до 5,8%). Водночас, із 71,4% до 50% зменшилась частка тих підприємців, які вважають ситуацію на підприємстві гіршою (на рівні країни відсоток залишається без істотних змін). При цьому, із 25% до 50% збільшилась частка підприємців Київщини, що не відчули змін порівняно з минулим роком (по країні зменшення з 17,4% до 13,5%).

Рис. 2. Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства у поточному місяці, порівняно із аналогічним періодом минулого 2021 року?, % опитаних

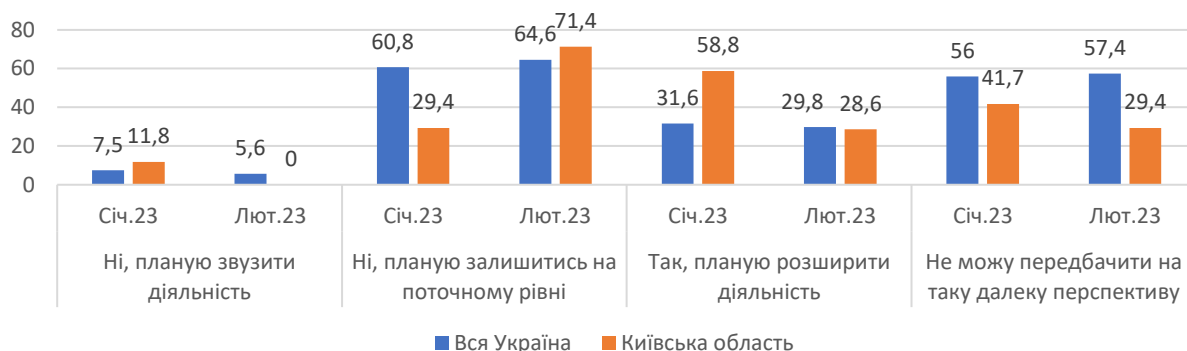

ПЛАНИ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НА НАСТУПНІ ДВА РОКИ

- **У регіоні різко зменшилась частка підприємців, які планують розширити діяльність у найближчі два роки, та зросла частка тих, хто не планує змін.** Частка «оптимістів», які планують розширювати діяльність, зменшилась із 58,8% до 28,6%. Водночас частка тих, хто планує звужувати діяльність, зменшилась із 11,8% до нуля. Частка тих, хто не планує змін на наступні два роки, збільшилась удвічі, із 29,4% до 71,4%. Для порівняння на рівні країни не планують змін 64% (було 60,8% у січні), а планують розширити діяльність 29,8% (було 31,6%). Також із 7,5% до 5,6% зменшилась частка тих, хто планує звужувати діяльність. **Рівень невизначеності в довгостроковій перспективі по області істотно зменшився, на відміну від загальноукраїнського показника, де показник незначним**

чином збільшився. Показник невизначеності в Київській області зменшився з 41,7% до 29,4%, тоді як загальноукраїнський показник збільшився з 56% до 57,4%.

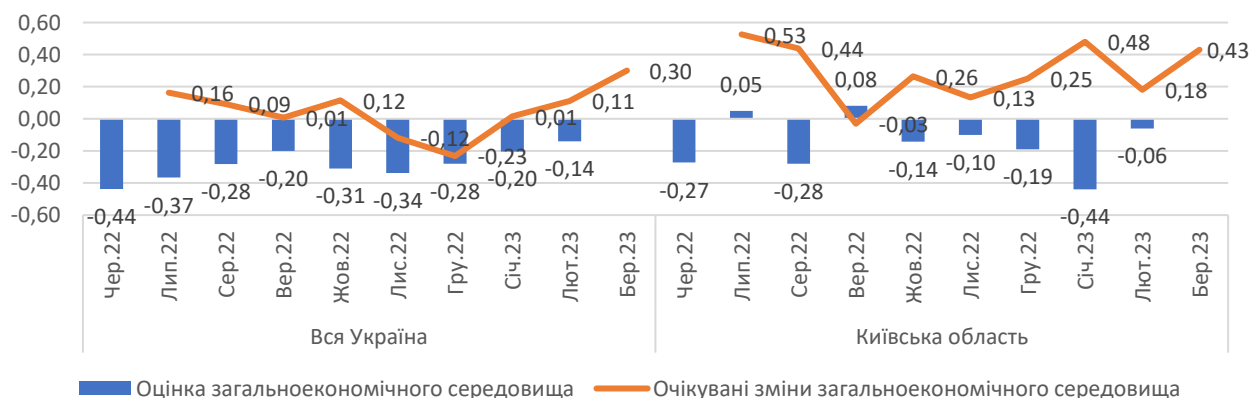
Рис. 3. Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?, % опитаних

ЗАГАЛЬНОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

- У Київській області поточні оцінки загальноекономічного середовища, після погіршення два місяці поспіль, істотно покращились. Відповідний індекс для області збільшився із -0,44 до -0,06. Частка оптимістів у Київській області збільшилась із нуля до 18,8%, та водночас, майже вдвічі (із 44,1% до 25,0%) зменшилась частка тих, хто негативно оцінює загальноекономічне середовище. Частка тих, хто дає задовільні оцінки, залишилась без істотних змін та становить 56,3% (була 55,9%). На рівні країни негативні оцінки зменшились із 30,0% до 22,7%, тоді як позитивні оцінки майже не змінились – 4,8% (було 4,5%). Загальноукраїнський індекс при цьому збільшився із -0,20 до -0,14.
- Прогнози підприємців Київщини щодо піврічних перспектив істотно покращились після різкого падіння, а показник очікувань перевищив загальноукраїнський. Індекс очікуваних змін загальноекономічного середовища збільшився більше ніж удвічі, із 0,18 до 0,43 (на рівні країни показник збільшився із 0,11 до 0,30). Частка «оптимістів» у Київській області дещо збільшилась, із 40,9% до 42,9%, водночас, взагалі зникли «песимісти» – показник зменшився з 22,7% до нуля. Таким чином, серед підприємців Київщини відсутні такі, що дають негативний прогноз у піврічній перспективі. При цьому на рівні країни частка песимістів зменшилась із 16,8% до 10,4%, а частка оптимістів збільшилась із 25,5% до 36,7%.
- У Київській області рівень невизначеності щодо загальноекономічного середовища зменшився, як і загальноукраїнський показник. Відсоток тих, хто не зміг дати прогноз на майбутні пів року, збільшився із 27,8% до 17,6% (у цілому по Україні показник продовжує поступово зменшуватись, із 42,9% до 39,1%).

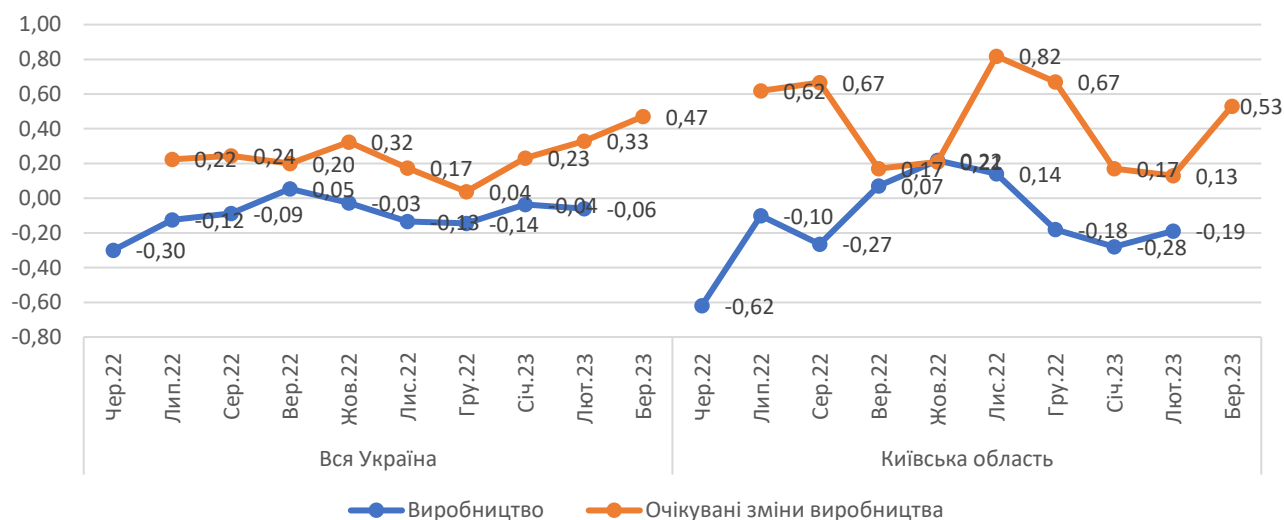
Рис. 4. Загальноекономічне середовище зараз та очікування на 6 місяців, індекси

ВИРОБНИЦТВО

- У лютому, після тримісячного зниження, поточні показники виробництва в Київській області збільшились, тоді як загальноукраїнський показник залишився без істотних змін. Зокрема, *індекс змін виробництва* в лютому для Київської області збільшився із -0,28 до -0,19. Частка підприємств, які збільшували обсяги виробництва, зросла з 8,3% до 18,8%. Для порівняння, на рівні країни відсоток підприємств, які збільшували обсяги, зменшився із 19,8% до 16,8%. Водночас, істотно збільшилась і частка тих, хто зменшував обсяги виробництва (із 26,1% до 37,5%). По Україні цей відсоток залишився без істотних змін та становить 27,2% (був 28,0% у січні). У результаті, *Індекс змін виробництва* загалом по Україні становить у лютому 2023 року -0,06 (був -0,04).
- Підприємці Київщини оптимістично оцінюють перспективи зростання виробництва. *Індекс очікуваних змін виробництва* для Київської області після того, як два місяці залишався без істотних змін, збільшився в чотири рази, із 0,13 до 0,53, перевищивши загальноукраїнський показник, значення якого збільшується поступово три місяці поспіль та становить 0,47 (було 0,33). При цьому, для області збільшилась частка оптимістів, із 28,1% до 52,9%, а частка тих, хто планує зменшувати обсяги виробництва, зменшилась із 15,6% до нуля.

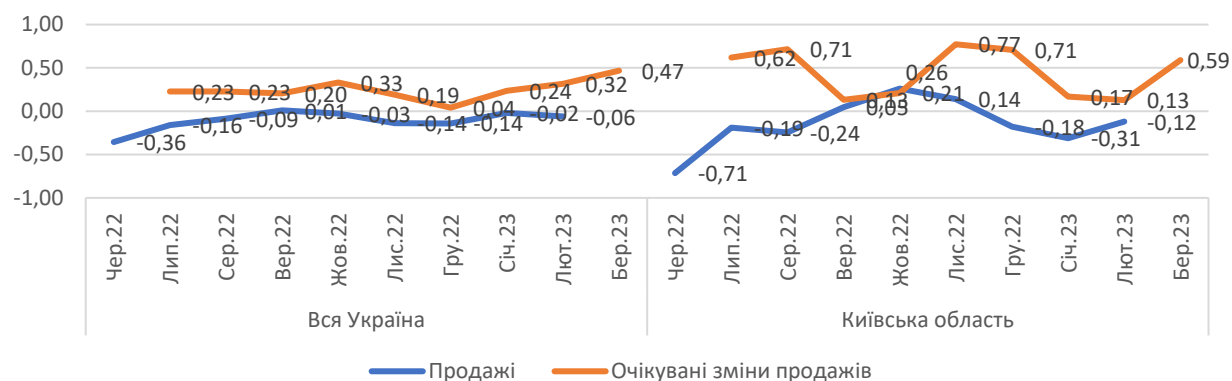
Рис. 5. Індекс змін виробництва

ПОПИТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ

- Оцінки попиту серед підприємств Київської області значно покращились, тоді як в цілому по Україні спостерігається незначне погіршення показника. Значення *індексу змін продажів* для Київської області збільшилось із -0,31 до -0,12 (тоді як для України показник незначним чином зменшився, із -0,02 до -0,06). При цьому збільшилась частка підприємств області, які нарощували продажі, – із 11,1% до 18,8 та, водночас, істотно зменшилась частка підприємств, що зменшували обсяги продажів, із 41,7% до 31,3%.
- Прогнози підприємців області щодо зростання обсягів продажів є набагато оптимістичнішими за загальноукраїнський показник, хоча в обох випадках спостерігається збільшення значення. *Індекс очікуваних змін обсягів продажів* для Київської області збільшився з 0,13 до 0,59, тоді як загальноукраїнський показник збільшився з 0,32 до 0,47. 31,3% Більше половини підприємців області очікують збільшення обсягів продажів (відсоток збільшився з 31,3% до 58,8%). Водночас, частка тих, хто очікує на зменшення продажів, зменшилась із 18,8% до нуля.

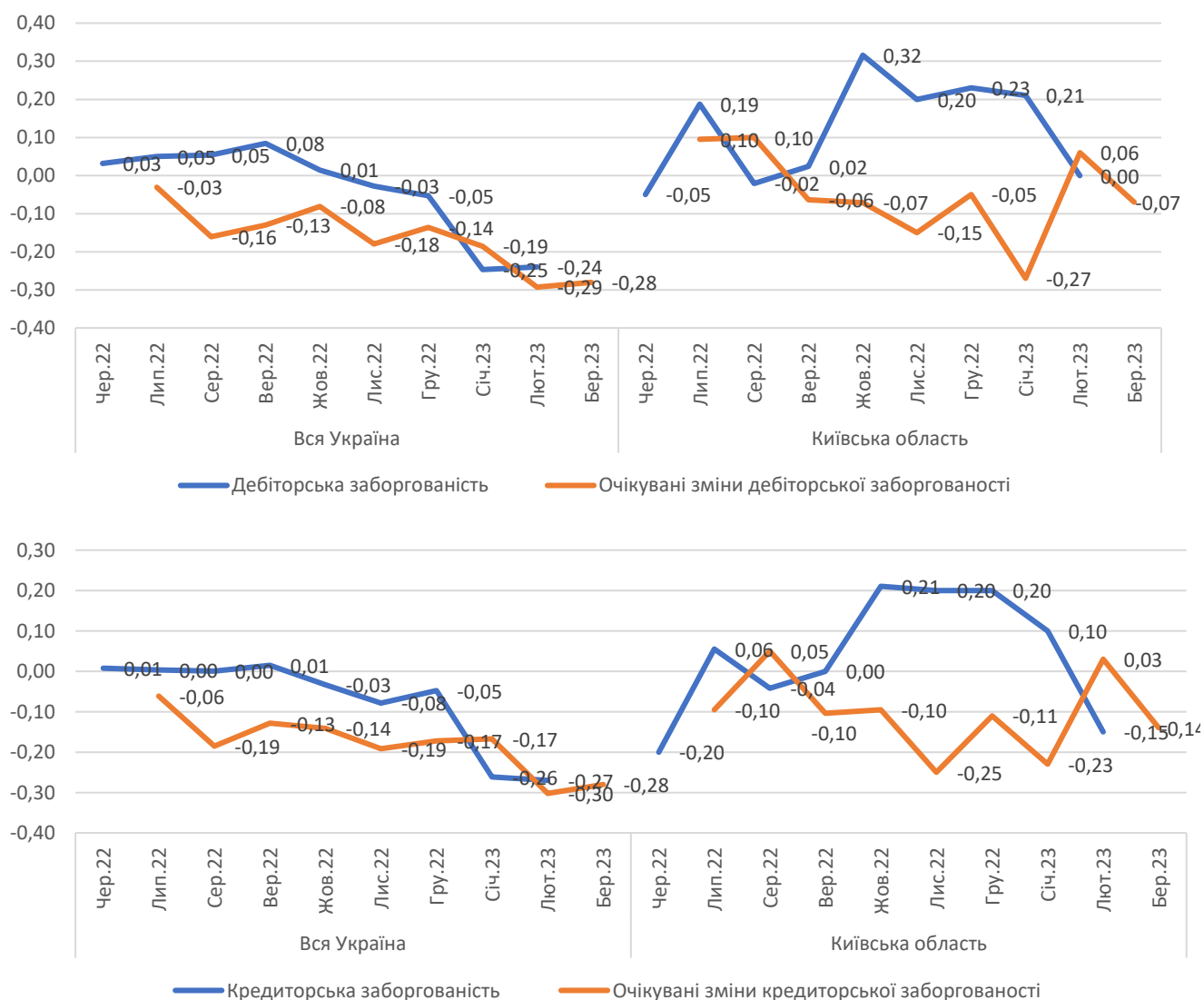
Рис. 6. Індекс змін продажів

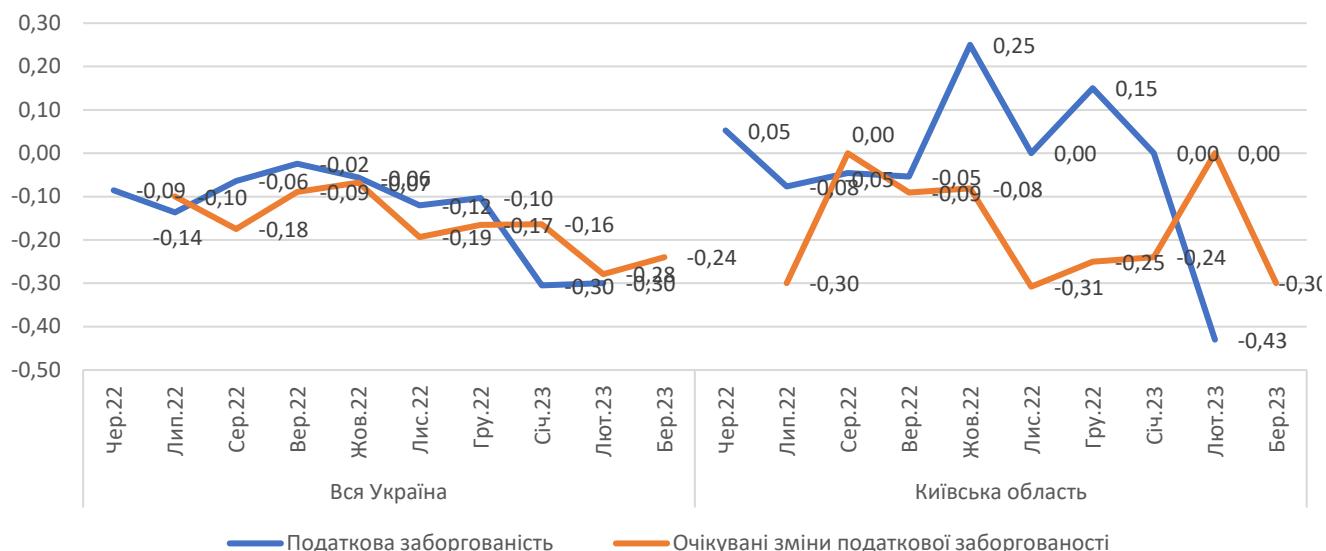

ЗАБОРГОВАНOSTІ

- У лютому підприємці Київської області значно зменшили показники заборгованості, на відміну від загальноукраїнських показників, у яких не спостерігалось істотних змін. На майбутні три місяці підприємці області очікують на подальше зменшення показника. При цьому, на рівні країни не очікується істотних зрушень і на майбутні три місяці.

Рис. 7. Індеси змін заборгованостей

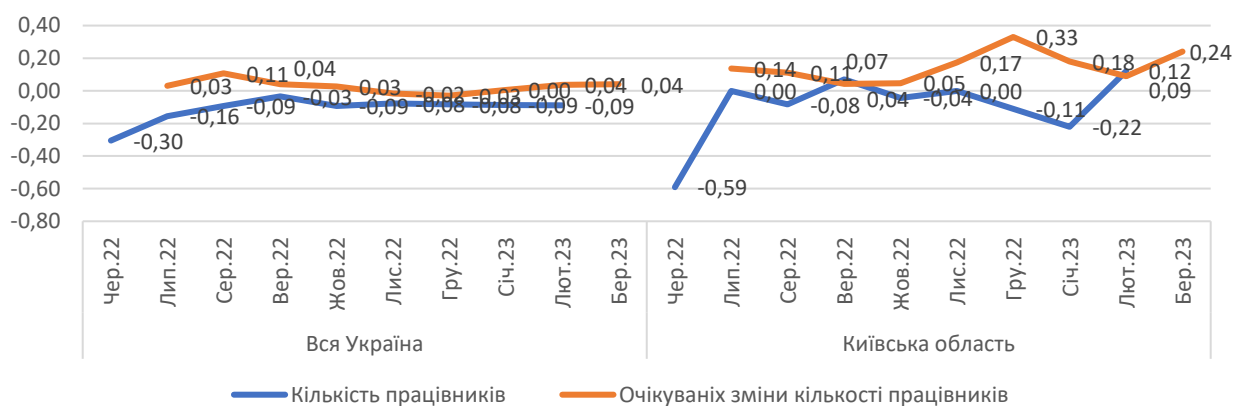

ЗАЙНЯТІСТЬ

- У лютому по області значно покращилась ситуація з кількістю працівників на підприємстві, на відміну від загальноукраїнських показників, які істотно не змінюються. У лютому, порівняно з січнем, темпи скорочення зайнятості на Київщині істотно сповільнились та індекс збільшився з -0,22 до 0,12, змінивши знак на додатний, що означає значне переважання частки тих, хто збільшував кількість працівників (11,8%), над тими, хто їх зменшував (нуль). Водночас, у загальноукраїнському вимірі індекс уже кілька місяців поспіль залишається без істотних змін, та, як і в січні, становить -0,09.

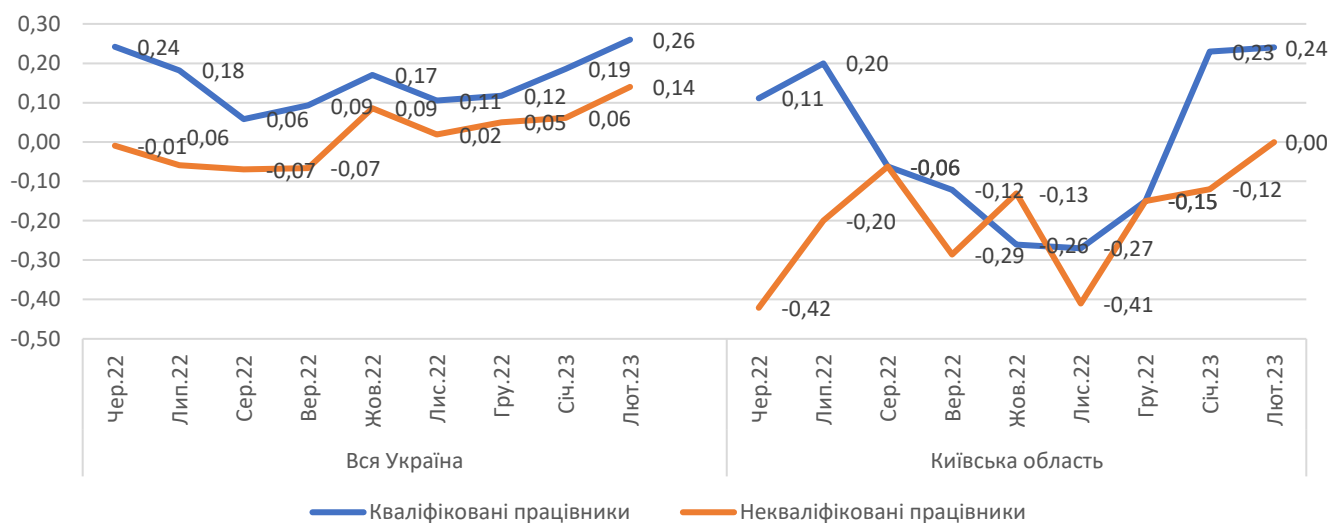
Рис. 8. Індекс змін кількості працівників

- У перспективі на три місяці очікується збільшення кількості працівників для Київської області, тоді як загалом по Україні підприємці не очікують змін. Індекс очікуваних змін кількості працівників для Київської області збільшився з 0,09 до 0,24 (на рівні країни показник очікувань залишився без змін та становить 0,04).
- У Київській області, як і загалом по Україні, збільшились труднощі з пошуком некваліфікованих працівників, тоді як ситуація із кваліфікованими працівниками, на відміну від загальноукраїнської, залишилася без змін. Індекс пошуку кваліфікованих працівників для Київської області становить 0,24 (був 0,23). При цьому спостерігається істотне переважання частки тих, кому важко шукати кваліфікованих працівників (23,5%), над часткою тих, кому легко знайти таких працівників (нуль). Загальноукраїнський показник при цьому істотно збільшився, із 0,19 до 0,26. Індекс пошуку некваліфікованих працівників для Київської області збільшився з -0,12 до нуля.

(що означає відсутність підприємців, яким важко шукати некваліфікованих працівників, і тих, кому їх шукати легко). А загальноукраїнський показник при цьому збільшився з 0,06 до 0,14

Рис. 9. Індекс змін працівників (кваліфіковані/некваліфіковані працівники)

СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА ОПИТУВАННЯ

ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Небезпека для роботи та перебої з електро-, водо- та теплопостачанням стали основними проблемами для бізнесу Київської області в лютому 2023 року. На ці проблеми вказали, відповідно, 76% та 65% підприємств області.

При цьому про те, що працювати небезпечно, у лютому в Київській області говорили частіше ніж загалом у всіх областях, охоплених цим опитуванням. У загальному для всіх учасників опитування відповідна частка склала 40%.

Рис. 10. Найважливіші проблеми для опитаного бізнесу, лютий 2023 (% опитаних)¹

Майже половина підприємств області (47%) в лютому відчувала **складнощі з перевезенням сировини або товарів територією України**. Ці оцінки практично не відрізняються від середніх у вибірці: загалом про цю проблему повідомили 51% усіх учасників опитування.

Четверте місце в рейтингу перешкод для бізнесу в Київській області розділили проблеми **зростання цін на сировину або матеріали** та **брак обігових коштів**. Про кожну з цих проблем повідомили по 29% респондентів Київщини.

Варто зазначити, що про зростання цін бізнес Київської області говорить значно рідше, ніж респонденти загалом у всіх областях, охоплених цим опитуванням. Серед останніх ця частка в лютому склала 68%, і це

¹ Сума відповідей може перевищувати 100 відсотків, оскільки респонденти мали можливість вибрати декілька варіантів.

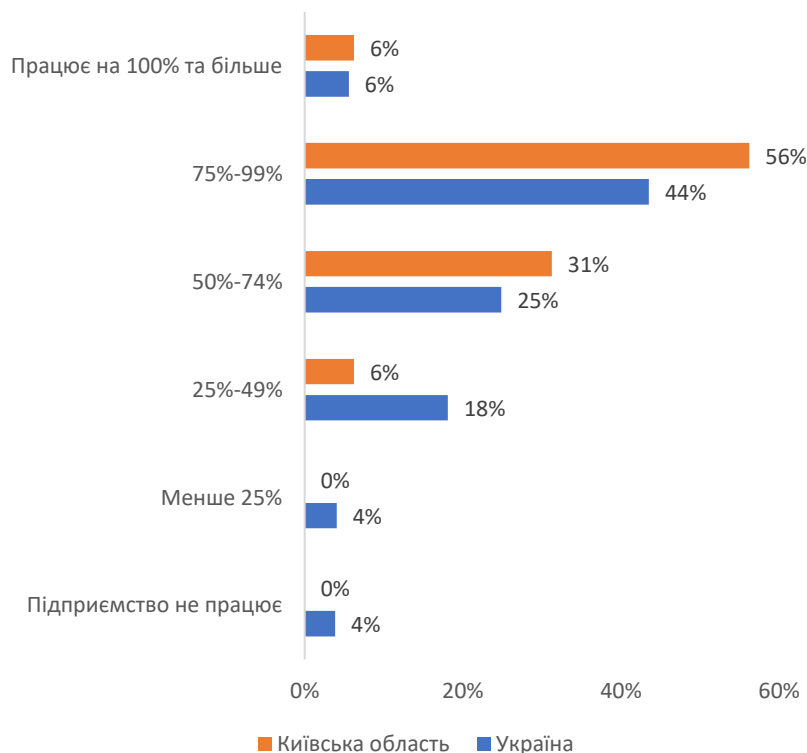
стало однією з найголовніших проблем, визначених опитаним бізнесом. Водночас, про брак обігових коштів у загальній вибірці згадують рідше: 16% респондентів.

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ПІДПРИЄМСТВА

У лютому ситуація в Київській області була більш позитивна ніж в цілому на рівні країни: 63% підприємств регіону працювали на майже повну, повну або навіть вищу потужність порівняно з довоєнним періодом (на рівні країни 49%). Таким чином, ситуація в регіоні покращилася порівняно з попереднім місяцем, коли відповідний показник становив 39%. У лютому в області 6% підприємств працювали на 100% та більше (3% у січні). При цьому майже в півтора раза зросла частка підприємств, які працювали майже на повну потужність (75% - 99%), 56% в лютому проти 36% в січні.

У Київській області серед опитаних знову не було зафіксовано жодного респондента, який би повідомив про зупинку роботи підприємства (4% по Україні). Також 0% підприємств Київщини працювали на рівні меншому ніж 25% від довоєнних виробничих потужностей (4% на рівні країни). Водночас 6% підприємств регіону працюють на 25% - 49% порівняно з довоєнним рівнем виробництва (18% показник усієї країни).

Рис. 11. Вплив війни на роботу підприємств, лютий 2023 року (% опитаних)

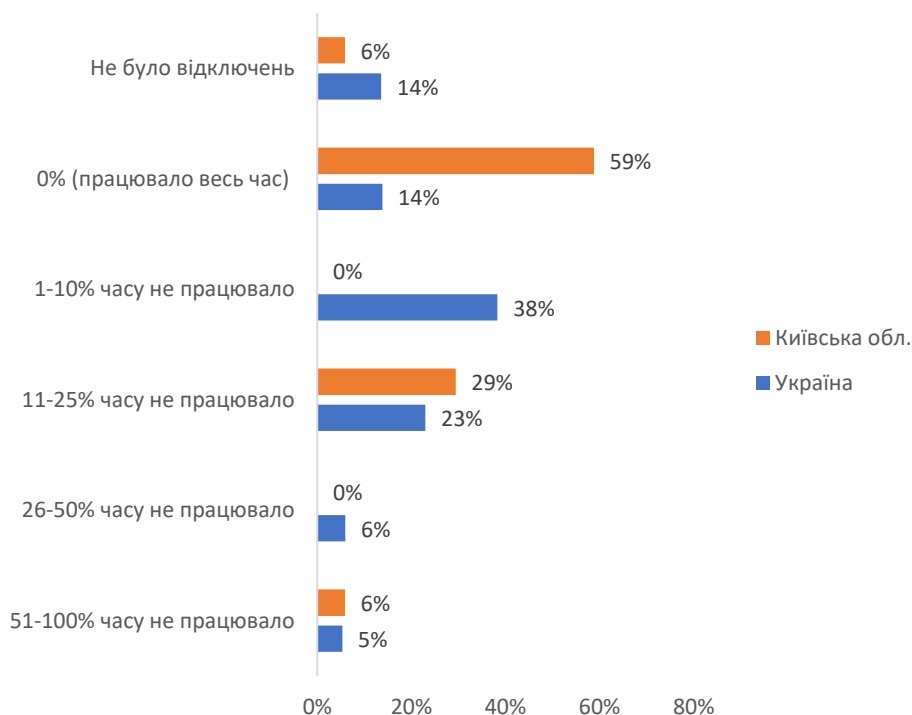
ВПЛИВ ВИМКНЕНЬ ЕЛЕКТРОПОСТАЧАННЯ

Під час десятої хвили опитування промислові підприємства втретє мали змогу оцінити вплив проблем з електропостачанням на їхню діяльність. Отримані результати вказують, що більшості підприємств Київщини (65%) вдалося не припиняти роботи через вимкнення електропостачання в січні: у 6% підприємств не було вимкнень (14% на рівні країни), а ще 59% працювали весь час, навіть під час вимкнень (14% на рівні країни). Водночас, 29% підприємств не працювали 11 - 25% часу. Найбільш критична ситуація була в 6% підприємств, які не працювали більше половини часу (51 - 100%) – показник приблизно на рівні середнього по країні (5%).

У середньому через вимкнення електроенергії підприємства Київської області втратили 11% загального обсягу робочого часу за січень (15% на рівні країни). Таким чином, як і на рівні країни, у січні ситуація в

області покращилася порівняно з листопадом та груднем, коли середні втрати робочого часу в регіоні становили відповідно 18% та 26%.

Рис. 12. Вплив відключень електропостачання на роботу підприємств у січні 2023 року, % опитаних

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЕКСПОРТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ

У Київській області серед опитаних у лютому 53% підприємств (ті, хто зміг дати відповідь) були або є експортерами (60% на рівні України)². Станом на лютий усі експортери Київщини продовжували зовнішньоекономічну діяльність. 56% опитаних повідомили, що продовжують експорт і не припиняли (65% на рівні країни), а 44% - відновили експорт після припинення (21% по країні). Водночас відсутні експортери, які припинили та не відновили продажі на зовнішніх ринках (14% на рівні України).

Рис. 13. Вплив на експортну діяльність, лютий 2023 року (% опитаних експортерів)

² Слід зауважити, що такий високий рівень залучення бізнесу до експортної діяльності також відображає особливості вибірки для опитування, яка, у першу чергу, відображає підприємства-представники виробничої промисловості.

Серед активних експортерів регіону зникла тенденція до скорочення обсягів експорту, а ситуація стала кращою ніж по країні в цілому. У лютому лише 23,1% експортерів регіону нарощували обсяги експорту, 53,8% не змінювали, а 23,1% – скорочували. Таким чином, **індекс змін експорту становив 0**, хоча був **-0,39 у січні та -17 у грудні**. Таким чином, ситуація в області покращилася, незважаючи на відсутність позитивних змін на рівні країни (-0,09 у лютому та -0,08 у січні). **Також покращилися очікування щодо зростання експорту в короткостроковому періоді.** У жовтні індекс очікуваних змін експорту становив 0,81, у листопаді 0,50, у грудні 0,23, а в січні вже лише 0,08. Однак у лютому індекс змін зріс до 0,50, що свідчить про зростання оптимізму бізнесу. Це вище за показник для всієї країни (0,33).

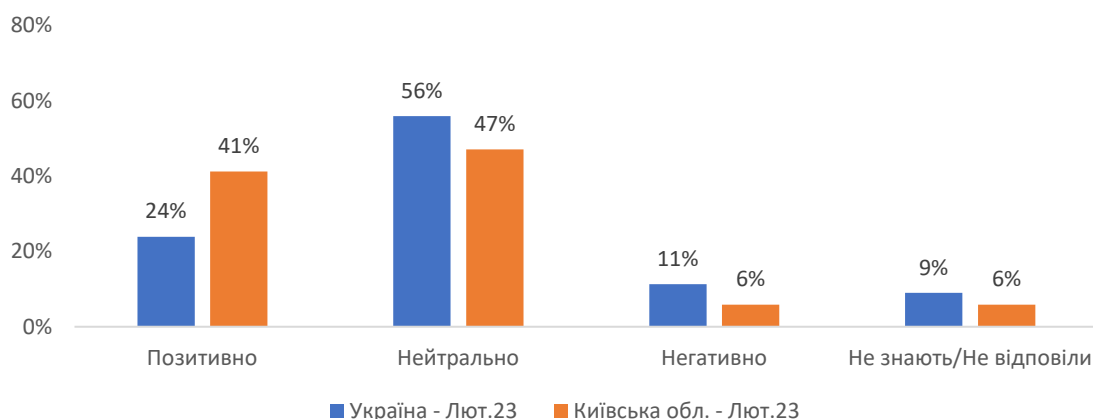
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА

Оцінка державної політики з підтримки бізнесу

У лютому 2023 року підприємства Київської області краще оцінили державну політику з підтримки бізнесу, ніж підприємства в цілому в усіх областях, охоплених цим опитуванням. Так, частка позитивних оцінок цієї політики на Київщині майже вдвічі перевищила відповідну частку в загальній вибірці: 41% проти 24%.

Нейтральних та негативних оцінок у Київській області було менше ніж у всіх опитаних загалом. Вони склали 47% та 6%, відповідно, тоді як у загальній вибірці – 56% та 11%. Крім цього, 6% представників бізнесу Київщини не відповіли на це запитання. Серед опитаних в усіх областях загалом таких дещо більше: 9%.

Рис. 14. Оцінка державної політики з підтримки бізнесу, лютий 2023 (% опитаних)

МЕТОДОЛОГІЯ ОПИТУВАННЯ

У цьому звіті представлено результати десятого нового щомісячного опитування підприємств «Український бізнес в умовах війни». Щомісячне опитування підприємств проводиться за допомогою поєднання декількох методів збору даних: самостійне заповнення онлайн-форми та особисте опитування представників бізнесу із внесенням відповідей до онлайн-форми.

Насамперед, ІЕД розіслав українським підприємствам анкету цього опитування у вигляді онлайн-форми. Частина респондентів заповнили її самі. Також ІЕД через партнерів у регіонах організував опитування, у яких ці ж питання були поставлені представникам бізнесу інтерв'юерами, а відповіді респондентів були внесені до онлайн-форми. Завдяки цьому всі відповіді – і заповнені респондентами самостійно, і надані інтерв'юерам – були зібрані в одній базі даних. Після завершення опитування експерти ІЕД провели контроль та очищення даних і проаналізували відповіді.

У цьому опитуванні, зокрема, ми продовжуємо вивчати показники ділового клімату та кон'юнктури, які досліджує ІЕД у щоквартальних опитуваннях промислових підприємств у рамках проєкту «Ділова думка». Це, зокрема, показники які в числовому вимірі показують зміни від місяця до місяця таких важливих для бізнесу показників, як обсяги виробництва та реалізації, обсяги експорту, запаси сировини та матеріалів, кількість нових замовлень та інших, а також очікування бізнесу щодо їх змін у наступні 3 та 6 місяців.

Такі індекси обчислюються за єдиною методологією. Ми зараховуємо відповіді як +1, коли підприємство відповідає, що показник збільшився, 0, якщо він не змінився, і -1, якщо він зменшився, а результат є балансом між позитивними та негативним відповідями. Наприклад, якщо зі ста респондентів двадцять вказали на зростання виробництва, п'ятдесят респондентів на його скорочення, і 30 зазначили, що все залишилося без змін, то відповідне значення індексу буде -0,30. Додатне (від'ємне) значення індексу означає, що частка підприємств, на яких зросло виробництво, є більшою (меншою) ніж кількість тих, де виробництво скоротилось. Для більш точного заміру на рівні мікроданих відбувається зважування кожної відповіді з урахуванням розміру підприємства за кількістю працівників.

За допомогою таких індексів можна відстежувати динаміку змін цих показників, порівнювати їх у часі та швидко оцінювати загальний напрямок змін умов для ведення бізнесу та ситуації на підприємствах.

Польовий етап опитування тривав із 13 до 28 лютого 2023 року.

ВИБІРКА

У лютому 2023 року в Київській області було опитано 17 підприємств.

Серед них представлені підприємства від малого до великого розмірів (найчастіше великі). Підприємства представляють різні сектори. Найбільшу частку складають промислові підприємства, серед яких особливо виділяється харчова промисловість, а також галузь виробництва тканин, одягу та взуття.

Додаток 1. Результати опитування в цифрах

Вибірка

Розподіл опитаних підприємств Київської області за розміром, %

Розмір	Частка
Мікропідприємства	0%
Малі	6%
Середні	35%
Великі	59%

Розподіл опитаних підприємств Київської області за галуззю, %

Розмір	Частка
Хімічна промисловість	6%
Машинобудування	6%
Харчова промисловість	24%
Виробництво тканин, одягу та взуття	12%
Поліграфічна промисловість	6%
Інші виробництва	41%
Послуги	6%

Показники діяльності підприємств та ділового середовища

Показники діяльності підприємств та ділового середовища, індекси змін (лютий 2023)

	Вся Україна	Київська область
Виробництва	-0,06	-0,19
Очікувані зміни виробництва	0,47	0,53
Продажі	-0,06	-0,12
Очікуваних змін продажів	0,47	0,59
Експорт	-0,09	0,00
Очікувані зміни експорту	0,33	0,50
Дебіторська заборгованість	-0,24	0,00
Очікувані зміни дебіторської заборгованості	-0,28	-0,07
Кредиторська заборгованість	-0,27	-0,15
Очікувані зміни кредиторської заборгованості	-0,28	-0,14
Податкова заборгованість	-0,30	-0,43
Очікувані зміни податкової заборгованості	-0,24	-0,30
Запаси сировини	-0,14	-0,19
Очікувані зміни запасів сировини	0,27	0,06
Запаси готової продукції	-0,34	0,00
Очікувані зміни запасів готової продукції	-0,31	0,23
Нові замовлення	-0,04	0,12
Очікувані зміни нових замовлень	0,44	0,47
Кількість працівників	-0,09	0,12
Очікувані зміни кількості працівників	0,04	0,24
Кількість працівників у вимушених відпустках	-0,16	0,13

Очікувані зміни кількості працівників у вимушених відпустках	-0,23	0,00
Кваліфіковані працівники	0,26	0,24
Некваліфіковані працівники	0,14	0,00
Оцінка фінансово-економічної ситуації	-0,11	-0,06
Очікувані зміни фінансово-економічної ситуації	0,34	0,47
Оцінка ділового середовища	-0,14	-0,06
Очікувані зміни ділового середовища	0,30	0,43
Чи плануєте Ви розширити діяльність свого підприємства протягом найближчих двох років?	0,27	0,29
Як Ви оцінюєте фінансово-економічне становище Вашого підприємства в поточному місяці, порівняно з аналогічним періодом минулого 2022 року?	-0,73	-0,50